

Leengedrag van studenten

Panelonderzoek in opdracht van het
Ministerie van OCW/Directie Voorlichting

Projectnummer 2005583

Anja van den Broek | Edwin van de Wiel

Nijmegen, december 2005

Inhoudsopgave

1	SAMENVATTING EN CONCLUSIES -----	1
1.1	Opzet en uitvoering -----	1
1.2	Voormalig en toekomstig leengedrag en leenattitude studielening-----	1
1.3	Vormen van lenen en leendoelen-----	2
1.4	Spontane associaties met studielening-----	3
1.5	Spontane kennis van leenvoorwaarden-----	4
1.6	Aantrekkelijkheid van leenvoorwaarden-----	5
1.7	De rol van ouders-----	6
1.8	Het effect van ouder- en studentkenmerken op leenattitude en leengedrag-----	7
1.9	Conclusie -----	8
2	TABELLEN -----	9
3	VRAGENLIJST-----	34

1 Samenvatting en conclusies

1.1 Opzet en uitvoering

In opdracht van het ministerie van OCW, afdeling Voorlichting, verrichtte het ITS Nijmegen een onderzoek naar de kennis, attitude en gedrag van studenten in het hoger onderwijs ten aanzien van een studielening. De gegevens zijn verzameld bij het ITS Onderwijspanel, een representatief panel van studenten in het hoger onderwijs, door middel van een webenquête medio november 2005.

In totaal zijn 9.902 studenten per e-mail benaderd met de vraag de webenquête in te vullen. De bruto (technische) respons bedraagt 59 procent (5.800). Een deel van de respondenten viel buiten de doelgroep omdat zij niet meer studeren of geen recht hebben op studiefinanciering (315); een deel heeft de vragenlijst niet geheel afgerond (478). Dit brengt de netto (bruikbare respons) op 5.007; een responspercentage van 52 procent.

De data zijn gewogen voor steekproefafwijkingen naar analogie van de verdeling in de populatie zoals weergegeven in Tabel 2.

De vragenlijst bevatte vragen over de volgende onderwerpen:

- huidig en toekomstig leengedrag;
- leendoelen;
- spontane associaties met studielening;
- houding tegenover lenen;
- spontane kennis van leenvoorwaarden;
- aantrekkelijkheid leenvoorwaarden;
- effect van terugkoppeling informatie op leenattitude en leengedrag;
- de rol van ouders.

In deze managementsamenvatting geven we kort de belangrijkste resultaten per onderwerp weer. Hoofdstuk 2 bevat alle beschikbare informatie in tabelvorm.

1.2 Voormalig en toekomstig leengedrag en leenattitude studielening

Hoeveel studenten lenen?

Zeventig procent van de studenten *met* leenervaring heeft *momenteel* een studielening. Dit komt overeen met 22 procent van alle studenten in het onderzoek. Met een studielening doelen we hier op een rentedragende studielening via de Informatie Beheer Groep (IB-Groep). Zeven van de tien lenende studenten hadden ook in het verleden een lening. Studenten die momenteel lenen of studenten die in het verleden een studielening hebben gehad, worden verder aangeduid als ‘studenten *met* leenervaring’. Studenten die noch nu, noch in het verleden lenen of hebben geleend noemen we ‘studenten *zonder* leenervaring’.

Welke studenten lenen niet meer?

Ruim 30 procent van de studenten *met* leenervaring – dit is ongeveer tien procent van de studenten in de totale groep – heeft alleen in het verleden een lening ontvangen en heeft momenteel geen lening meer.

Redenen hiervoor? Studenten hebben hun uitgaven beperkt (34 procent), zijn (meer) gaan werken (32 procent) of hebben (meer) geld van hun ouders gekregen (20 procent). Voor 12 procent was de lening slechts bedoeld voor een incidentele uitgave.

Hoe lang leent men al?

Gemiddeld hebben studenten *met* leenervaring ongeveer 22 maanden een lening ontvangen (19 maanden voor studenten die lenen in de nominale fase en 25 maanden voor studenten die lenen in de leenfase).

Toekomstig leengedrag

Tweederde van de studenten denkt in de toekomst (waarschijnlijk) niet te gaan lenen (negatieve leenverwachting); eenderde gaat dit (wellicht) wel doen (positieve leenverwachting).

Een sterk negatieve leenverwachting zien we bij studenten *zonder* leenervaring: acht van de tien verwacht ook in de toekomst niet gebruik te maken van leenmogelijkheden. Een positieve leenverwachting laten studenten *met* leenervaring zien: zeven van de tien verwachten opnieuw te gaan lenen of de bestaande lening te continueren.

Leenattitude

Gemiddeld twee van de drie studenten hebben een overwegend *negatieve* leenattitude. Zij gaven op de vraag “Hoe sta jij tegenover lenen voor je studie?” het antwoord: ‘zeer negatief’ of ‘overwegend negatief’ (vraag 11 van de vragenlijst: zie onderdeel 3, pagina 34).

Studenten *met* leenervaring laten een veel positievere houding ten aanzien van lenen zien (60 procent overwegend positief) dan studenten *zonder* leenervaring (27 procent overwegend positief).

Samenvattend

Twee van de tien studenten hebben een studielening; drie van de tien studenten hebben ervaring met een studielening. Studenten *met* leenervaring hebben een positievere leenattitude en een positievere leenverwachting dan studenten *zonder* leenervaring. Acht van de tien studenten *zonder* leenervaring verwachten dan ook niet te gaan lenen in de toekomst.

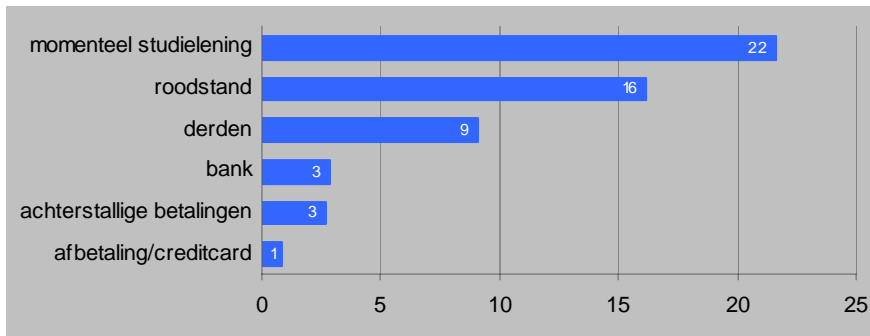
1.3 Vormen van lenen en leendoelen

Lenen en schulden

In totaal driekwart van de ondervraagde studenten heeft, buiten een eventuele studieschuld bij de IB-Groep, *geen* lening of schulden op het moment van enquêtering (58 procent van de studenten *met* leenervaring tegenover 84 procent van de studenten *zonder* leenervaring).

Alternatieve vormen van lenen

Aan studenten zijn ook andere vormen van lenen voorgelegd met de vraag of deze van toepassing zijn. Het betreft hier in zijn totaliteit:

Leendoelen

De meeste leningen, ook de studielening, worden vooral gebruikt voor huisvesting, studiedoeleinden en levensonderhoud. Tekorten die zich vertalen in *roodstand* zijn, naast de drie genoemde leendoelen, ook in belangrijke mate ontstaan door uitgaan en de aanschaf van kleding. *Achterstallige betalingen* hebben veelal betrekking op huur, verzekeringen en de kosten voor mobiele telefonie.

Samenvattend

Een kwart van de studenten leent, 16 procent staat rood; slechts een klein deel heeft schulden of andere betalingsachterstanden. Deze leenvormen worden vooral ingezet voor huisvesting, studie en levensonderhoud. Studenten *met* leenervaring op het gebied van studieleningen maken ook meer gebruik van alternatieve leenvormen.

1.4 Spontane associaties met studielening

Aan de studenten is gevraagd uit zeven paren van mogelijke associaties met lenen steeds het item dat te kiezen zij het meest vinden passen bij een studielening. Hieronder een impressie van de spontane associaties die studenten hebben bij een studielening.

(1) Noodzakelijk kwaad of (2) Investeren in de eigen toekomst?

Meer dan de helft (55 procent) ziet lenen vooral als een noodzakelijk kwaad. Er zijn nauwelijks verschillen tussen studenten *met* en *zonder* leenervaring.

(1) Geen beurs meer, wat moet je anders of (2) Geen bijbaan en meer tijd voor de studie?

Dat een studielening voor meer dan de helft van de studenten vooral noodgedwongen is, blijkt uit het feit dat 56 procent kiest voor het eerste item. Verschillen tussen studenten *met* en *zonder* leenervaring zijn minimaal.

(1) Ik verdien straks genoeg om het terug te betalen of (2) Een torenhoge studieschuld?

Hier manifesteren zich grote verschillen tussen studenten *met* en *zonder* leenervaring. Van de studenten *zonder* leenervaring kiest 47 procent voor de eerste optie; van de studenten *met* leenervaring doet 70 procent dat.

(1) Lenen benadrukt MIJN verantwoordelijkheid voor mijn opleiding of (2) Je leeft maar één keer, een lening maakt het leven een stuk aangenamer

Bijna van negen van de tien studenten *zonder* leenervaring en zeven van de tien studenten *met* leenervaring kiezen voor de eerste keuzemogelijkheid.

(1) Gunstige leenvoorwaarden of (2) Geen bijbaan, meer tijd voor de studie

Studenten associëren lenen eerder met ‘gunstige leenvoorwaarden’ (60 procent) dan met ‘niet werken, meer tijd voor studie’ (40 procent). Verschillen tussen studenten *met* en *zonder* leenervaring zijn gering

(1) Sneller afstuderen en gaan werken of (2) Extra luxe

Tweederde geeft de voorkeur aan het eerste alternatief. Er zijn nauwelijks verschillen tussen studenten *met* en *zonder* leenervaring.

(1) Lenen is beter dan werken of (2) Werken is beter dan lenen

Massaal kiezen studenten voor het tweede alternatief (90 procent van de studenten *zonder* leenervaring en 82 procent van de studenten *met* leenervaring).

Samenvattend

In het beleid wordt sterk de nadruk gelegd op ‘investeren in de eigen toekomst’ of ‘lenen als alternatief voor het verrichten van betaald werk’. Uit de associaties die studenten hebben met lenen, kunnen we niet opmaken dat studenten deze zienswijze expliciet delen. Werken heeft veruit de voorkeur boven lenen. Wel zijn studenten gevoelig voor argumenten die een appèl doen op de eigen verantwoordelijkheid en beschouwen studenten een studielening niet als een luxeproduct.

Meer pragmatische aspecten die met voorwaarden en afbetaling te maken hebben worden door meer dan de helft onderschreven. Het hebben van een ‘torenhoge studieschuld’ is vooral een associatie met lenen die studenten *zonder* leenervaring hebben. Het ontkrachten of nuanceren van deze associatie is een aanbeveling in de communicatie naar studenten.

1.5 Spontane kennis van leenvoorwaarden

Voorgelegde kennisvragen

Door middel van multiple choice vragen is aan studenten een aantal leenvoorwaarden voorgelegd met de vraag uit vier antwoordmogelijkheden het juiste te kiezen. Als aanvulling en correctie is ook aan studenten gevraagd het zekerheidspercentage aan te geven.

Er zijn zeven vragen aangeboden die betrekking hadden op:

- het recht op studielening;
- het maximale leenbedrag;
- de maximale leenperiode;
- tussentijdse wijziging van het leenbedrag;
- start van de aflossing;
- de maximale terugbetalingstermijn en het rentepercentage.

Aantal goede antwoorden

Twee procent van de respondenten had alle vragen fout; 30 procent had minder dan de helft goed; 47 procent beantwoordde ongeveer de helft van de vragen correct en ruim 20 procent koos bij meer dan de helft van de vragen het juiste antwoord.

Gemiddeld had men ruim drie van de zeven vragen goed beantwoord. Studenten met leenervaring hebben meer kennis van leenvoorwaarden (vier vragen goed) dan studenten zonder leenervaring (drie vragen goed).

Kennisniveau per onderwerp

Het percentage goede antwoorden is vermenigvuldigd met het percentage dat het zeker denkt goed te hebben. Dit geeft een reëler beeld van de uitslag omdat zo gecorrigeerd is voor de gokkans. Gemiddeld genomen waren de studenten *met* leenervaring meer zeker van het antwoord dan studenten *zonder* leenervaring. Het aantal studenten dat een vraag goed beantwoordde varieert tussen 53 en 15 procent. Het volgende overzicht geeft een beeld van de kennis van de leenvoorwaarden.

Wie heeft recht op een studielening? (53 procent);

- Wat is de hoogte van het rentepercentage? (36 procent);
- Hoe vaak kan men tussentijdse het leenbedrag wijziging? (32 procent);
- Wanneer is aanvang aflossing verplicht? (26 procent);
- Hoe hoog is het maximale leenbedrag? (23 procent);
- Hoe lang is de maximale leenperiode? (19 procent);
- Hoe lang is de maximale terugbetalingstermijn (15 procent).

Samenvattend

De kennis over leenvoorwaarden is matig, ook bij studenten die lenen of geleend hebben. Een uitzondering hierop vormt de informatie over het recht op een studielening. Hiervan is de ruim de helft op de hoogte. Vooral de kennis over leen- en aflossingstermijnen is onder de maat.

Studenten *met* leenervaring zijn op alle punten beter geïnformeerd dan studenten *zonder* leenervaring. Het is daarom aanbevelenswaardig de informatievoorziening naar studenten te specificeren naar deze twee doelgroepen.

1.6 Aantrekkelijkheid van leenvoorwaarden

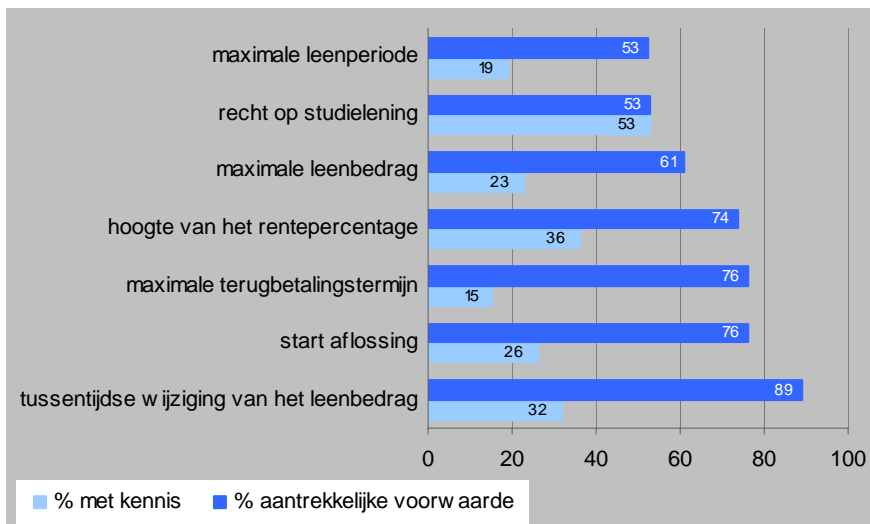
Na de multiple choice vragen hebben de studenten een terugkoppeling ontvangen waarin het correcte antwoord op elke vraag werd vermeld. Aan studenten is gevraagd of zij de betreffende voorwaarde aantrekkelijk vonden. Bijna 60 procent van de studenten kwalificeerde vijf of meer van de zeven voorwaarden als aantrekkelijk.

Onderstaand overzicht geeft de percentages studenten weer dat de betreffende voorwaarde als aantrekkelijk kwalificeerde.

- tussentijdse wijziging van het leenbedrag (89 procent);
- start aflossing (76 procent);
- maximale terugbetalingstermijn (76 procent);
- hoogte van het rentepercentage (74 procent);
- maximale leenbedrag (61 procent);
- recht op studielening (53 procent);
- maximale leenperiode (53 procent).

Samenvattend

Onderstaande figuur brengt de oordelen nog eens grafisch in beeld.

Negen van de tien studenten zijn erg gecharmeerd van de *mogelijkheid tussentijds het leenbedrag te wijzigen*; de kennis op dit terrein is minimaal. Vier van de vijf studenten *zonder* leenervaring zijn niet van deze voorwaarde op de hoogte. Een ander verschil tussen de kennis van leenvoorwaarden en de mate waarin men de voorwaarden als aantrekkelijk kwalificeert constateren we op de thema's die te maken hebben met *aflossing*. Studenten *zonder* leenervaring zijn onvoldoende op de hoogte van voorwaarden terwijl ze deze voorwaarden na terugkoppeling zeker aantrekkelijk vinden.

Ondanks het feit dat studenten *met* leenervaring een voorwaarde vaker als aantrekkelijk beoordelen dan studenten *zonder* leenervaring, valt er naar verwachting met een doelgroepspecifieke informatievoorziening en voorlichting nog bij beide groepen nog terrein te winnen.

1.7 De rol van ouders

Houding van ouders tegenover een studielening

Eén op de drie studenten geeft aan dat hun ouders een overwegend positieve houding hebben ten aanzien van een studielening. Dit is minder het geval bij studenten *zonder* leenervaring (26 procent positief) dan bij studenten met leenervaring (54 procent positief).

Volgens de studenten zijn ouders positief ten opzichte van een studielening onder voorwaarde dat het echt nodig is of bij onvoldoende draagkracht van de ouders. Ouders vinden over het algemeen het maken van schulden onverstandig. Financiële onafhankelijkheid van studenten en het feit dat studenten zelf moeten investeren in hun studie zijn zaken die volgens studenten door hun ouders neutraal worden beoordeeld.

Ouders van studenten *met* leenervaring vinden de financiële onafhankelijkheid en het feit dat studenten zelf moeten investeren in hun opleiding belangrijker dan ouders van studenten *zonder* leenervaring. Ouders van studenten *zonder* leenervaring geven volgens de studenten vaker aan dat zij het maken van schulden onverantwoord vinden dan ouders van studenten *met* leenervaring.

Een adviserende rol van ouders?

Bij de helft van de studenten was een adviserende rol van de ouders niet aan de orde of niet van toepassing. Bij ongeveer de helft van de studenten hebben ouders in positieve, negatieve of neutrale zin een (adviserende) rol gehad bij de beslissing al dan niet te gaan lenen.

Voor eenderde van de studenten was deze rol niet sturend, maar relatief neutraal. Voor de totale groep studenten betekent dit dat ongeveer 16 procent van alle ouders een adviserende, niet-sturende rol heeft gehad.

Bij tweederde van de ouders die een rol hebben gehad, was deze rol sturend. Dit komt overeen met een sturende rol van ouders van 32 procent van de studenten in de totale steekproef.

Van 23 procent van alle studenten in de steekproef hebben de ouders een studielening afgeraden. Ongeveer één op de tien studenten uit de totale steekproef kregen het advies van hun ouders om te gaan lenen.

Volgen studenten het advies van hun ouders op?

In totaal 23 procent van de studenten met leenervaring heeft hiervoor een positief advies gekregen van hun ouders; van de studenten zonder leenervaring heeft drie procent een positief leenadvies gekregen van hun ouders. Bijna acht van de tien studenten hebben het positieve of negatieve leenadvies van hun ouders opgevolgd.

Samenvattend

Er is een relatie tussen de houding van de ouders ten opzichte van een studielening en het leergedrag van hun kinderen. Studenten nemen het (negatieve of positieve) leenadvies van hun ouders doorgaans serieus. Communicatie naar ouders is daarom naar verwachting essentieel in de voorlichting over lenen.

1.8 Het effect van ouder- en studentkenmerken op leenattitude en leengedrag

Voorspellen van leenattitude en leengedrag

In deze paragraaf gaan we in op de vraag of we een verandering van leenattitude en leengedrag kunnen verwachten bij lenende en niet-lenende studenten wanneer we kijken naar de initiële leenattitude, de attitude ten aanzien van een studielening van ouders, de kennis die studenten hebben en de waardering van de teruggekoppeld informatie.

Hiervoor zijn twee multivariate analyses uitgevoerd. Eén analyse ter voorspelling van de leenattitude (waarin studenten die momenteel lenen en studenten die momenteel niet lenen zijn opgenomen) en één analyse om mogelijk toekomstig leengedrag te voorspellen (alleen voor studenten die momenteel niet lenen)¹. Hieronder volgt een korte impressie van de belangrijkste resultaten.

Verandering in leenattitude

Voor tweederde van de studenten blijft na de aangereikte informatie de leenattitude onveranderd. Waardoor wordt een verandering in de houding bepaald (zie ook Tabel 27 op pagina 33)?

De belangrijkste voorspellende waarde gaat uit van de kwalificatie van de aantrekkelijkheid van de leenvoorwaarden: hoe *meer* leenvoorwaarden men aantrekkelijk vindt, des te *groter* de kans dat de houding in positieve zin verandert.

Bovenop de kwalificatie van de aantrekkelijkheid van de voorwaarden, komt het effect van kennis over studieleningen. Bij studenten met *weinig* kennis over leenvoorwaarden alsook bij de *niet-lenende* studenten en/of studenten *zonder* leenervaring zal naar verwachting met een juiste informatievoorziening de *grootste* (positieve) houdingsverandering plaatsvinden.

Bepalend is ook de starthouding: de initiële leenattitude en de houding van ouders. Bovenop de inbreng van de aantrekkelijkheid van de voorwaarden en de kennis zal een *positieve* leenattitude van *ouders* en een initiële *positieve* leenattitude van de *studenten* zelf in positieve zin bijdragen aan de verandering in leenattitude.

¹ In de beschrijving is alleen ingegaan op de unieke significante inbreng van de factoren, onder constanthouding van de andere factoren. De invloed van de verschillende factoren kan bij elkaar worden opgeteld.

Verandering in leengedrag

Ongeveer één op de acht (niet-lenende) studenten denkt in de toekomst (mogelijk) te gaan lenen. In een slotanalyse zijn we nagegaan of studenten na een juiste feedback ook daadwerkelijk positief leengedrag zullen gaan vertonen. Deze analyse is alleen uitgevoerd voor studenten die *momenteel geen* lening hebben (zie ook Tabel 28 op pagina 33).

Naast uiteraard ook andere (niet-onderzochte) aspecten die een rol spelen bij lenen kunnen we concluderen dat de leenattitude van ouders en studenten alsook de mate waarin men een aantal leenvoorwaarden als aantrekkelijk heeft gekwalificeerd voor een deel ook verandering in leengedrag kunnen voorspellen. We kunnen dus veronderstellen dat, naarmate men beter in staat zal zijn de aantrekkelijkheid van de leenvoorwaarden naar studenten te communiceren, de kans groter wordt dat zij een positief leengedrag zullen gaan vertonen.

1.9 Conclusie

De voorliggende analyse geeft een eerste beeld van mogelijke effecten van voorlichting en communicatie op de leenattitude en het leengedrag van studenten. De verwachting is dat er winst valt te behalen indien de nadruk wordt gelegd op voorlichting over leenvoorwaarden die voor studenten een grote mate van aantrekkelijkheid hebben. Een voorbeeld hiervan is de mogelijkheid maandelijks het leenbedrag te kunnen wijzigen. Dit is een aspect dat inspeelt op de behoefte van studenten op korte termijn.

In nader onderzoek op dit thema is het van belang meer zicht te krijgen op de voor studenten attractieve en niet-attractieve kenmerken van lenen en de kennis die zij hebben op het gebied van lenen. Hierbij is ook de onderscheid van leenvoorwaarden naar hun effect op korte en/of lange termijn essentieel.

Het is verder aanbevelenswaardig in de voorlichting ook de rol van ouders serieus te betrekken. Niet alleen is hun attitude ten opzichte van een studielening een bepalende factor in de leenattitude van studenten; studenten zijn ook geneigd om het advies van de ouders op te volgen.

Zoals eerder vermeld is deze analyse niet sluitend. Veel studentkenmerken die van invloed kunnen zijn op het leengedrag zijn in deze analyse niet voorhanden. Te denken valt hierbij aan de relatie met studievoortgang, de financiële situatie en de hoogte van de ouderlijke bijdrage, de tijdbesteding aan studie en werk en inkomsten uit betaalde arbeid. Bij nader onderzoek zou de focus ook kunnen liggen op het onderscheid in proactief of reactief lenen in relatie tot studieprogressie. Studenten kunnen gaan lenen als reactie op een slechte studievoortgang, maar ook met een vooruitziende blik naar de toekomst. Indien het leengedrag van studenten voornamelijk als reactief kan worden gekwalificeerd, zou ook dit gevolgen kunnen hebben voor voorlichting en communicatie naar studenten.

2 Tabellen

Tabel 1:	Responsoverzicht.....	10
Tabel 2:	Bruikbare respons en weegfactoren.....	10
Tabel 3:	Waarom geen lening meer?	11
Tabel 4:	Lenen in de toekomst?.....	12
Tabel 5:	Overzicht lening en schulden van studenten	13
Tabel 6:	Bestedingsdoelen leningen	14
Tabel 7:	Bestedingsdoelen studielening	15
Tabel 8:	Bestedingsdoelen lening bij bank	16
Tabel 9:	Bestedingsdoelen lening derden	17
Tabel 10:	Bestedingsdoelen achterstallige betalingen	18
Tabel 11:	Bestedingsdoelen afbetaling/creditcard	19
Tabel 12:	Bestedingsdoelen roodstand	20
Tabel 13:	Spontane associatie met studielening (%)	21
Tabel 14:	Houding tegenover lenen.....	22
Tabel 15:	Recht op studielening: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde.....	23
Tabel 16:	Maximaal leenbedrag: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde.....	24
Tabel 17:	Maximaal aantal maanden lenen: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde.....	25
Tabel 18:	Tussentijdse wijziging leenbedrag: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde.....	26
Tabel 19:	Verplichte start aflossing: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde.....	27
Tabel 20:	Maximale termijn terugbetaling: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde.....	28
Tabel 21:	Hoogte rentepercentage: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde.....	29
Tabel 22:	Houding ouders tegenover studielening	30
Tabel 23:	Oordeel ouders over lenen (1=zeer mee oneens; 5=zeer mee eens)	30
Tabel 24:	Rol ouders bij afsluiten studielening	31
Tabel 25:	Mate waarin informatie leenattitude mogelijk verandert: Is jouw mening over lenen hierdoor veranderd?.....	32
Tabel 26:	Mate waarin informatie leengedrag mogelijk verandert: Ben je door deze informatie eerder geneigd om te gaan lenen?.....	32
Tabel 27:	Verklaringsmodel van verandering in leenattitude uit kennis, aantrekkelijkheid voorwaarden, initiële leenattitude en leenkenmerken; ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten	33
Tabel 28:	Verklaringsmodel van leengedrag uit kennis, aantrekkelijkheid voorwaarden, initiële en verandering in leenattitude; ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten	33

Tabel 1: Responsoverzicht

	recht SF	geen recht SF	totaal
<i>vragenlijst niet beëindigd</i>			
ja, aan een universiteit	186	8	194
ja, aan een hogeschool	292	4	296
nee, ik ben inmiddels afgestudeerd	5		5
nee, ik ben voortijdig gestopt met mijn studie	3		3
<i>vragenlijst beëindigd</i>			
ja, aan een universiteit	2.704	187	2.891
ja, aan een hogeschool	2.303	37	2.340
nee, ik ben inmiddels afgestudeerd	53		53
nee, ik ben voortijdig gestopt met mijn studie	18		18
totaal	5.564	236	5.800

Tabel 2: Bruikbare respons en weegfactoren

	steekproef		populatie		weegfactor
	N	%	N	%	
hbo					
nominaal zonder leenervaring	1.502	30%	169.812	43%	1,42
leenfase zonder leenervaring	25	0%	12.305	3%	6,18
nominaal met leenervaring	655	13%	46.751	12%	0,90
leenfase met leenervaring	121	2%	17.233	4%	1,79
wo					
nominaal zonder leenervaring	1.341	27%	74.298	19%	0,70
leenfase zonder leenervaring	89	2%	18.877	5%	2,66
nominaal met leenervaring	685	14%	28.981	7%	0,53
leenfase met leenervaring	589	12%	30.781	8%	0,66
totaal	5.007	100%	399.038	100%	

Tabel 3: Waaron geen lening meer?

	totaal		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%
totale groep						
uitgaven beperken	159	34	135	36	24	27
anders	151	32	123	33	28	31
(meer) gaan werken	105	22	78	21	27	29
(meer) geld van mijn ouders	96	20	75	20	21	23
incidentele uitgaven/betalingsachterstand	58	12	51	13	7	8
leenfase verstreken	19	4	9	2	10	11
hbo						
anders	102	35	90	35	13	37
uitgaven beperken	95	33	90	35	5	16
(meer) gaan werken	58	20	49	19	9	26
(meer) geld van mijn ouders	54	19	48	19	5	16
incidentele uitgaven/betalingsachterstand	24	8	22	9	2	5
leenfase verstreken	14	5	7	3	7	21
wo						
uitgaven beperken	64	35	45	37	19	33
anders	49	27	33	27	16	27
(meer) gaan werken	46	26	29	23	18	31
(meer) geld van mijn ouders	42	23	27	22	16	27
incidentele uitgaven/betalingsachterstand	34	19	29	23	5	9
leenfase verstreken	5	3	2	1	3	6

Tabel 4: Lenen in de toekomst?

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
totale groep										
zeker niet	1258	25	933	30	170	43	88	9	67	11
waarschijnlijk niet	1929	39	1479	48	169	43	200	21	80	13
waarschijnlijk wel	1180	24	552	18	46	12	393	41	189	31
zeker wel	640	13	99	3	6	2	269	28	266	44
hbo										
zeker niet	905	29	746	35	56	36	76	13	27	12
waarschijnlijk niet	1218	39	980	46	68	44	140	24	30	14
waarschijnlijk wel	689	22	346	16	25	16	238	41	80	37
zeker wel	276	9	58	3	6	4	133	23	79	36
wo										
zeker niet	354	18	186	20	114	48	12	3	41	11
waarschijnlijk niet	711	37	499	54	101	43	61	17	50	13
waarschijnlijk wel	490	26	206	22	21	9	154	42	109	28
zeker wel	364	19	41	4	0	0	136	38	187	48

Vetgedrukte getallen geven opmerkelijke verschillen aan tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 5: Overzicht lening en schulden van studenten

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
totale groep										
geen lening/schulden	3.807	76	2.596	85	309	79	570	60	332	55
momenteel studielening	1.083	22	0	0	0	0	572	60	511	85
roodstand	807	16	266	9	30	8	298	31	213	35
derden	453	9	206	7	52	13	103	11	92	15
bank	142	3	40	1	5	1	51	5	46	8
achterstallige betalingen	134	3	42	1	3	1	57	6	32	5
afbetaling/creditcard	42	1	6	0	0	0	28	3	8	1
hbo										
geen lening/schulden	2.394	78	1803	85	136	88	346	59	109	50
momenteel studielening	514	17	0	0	0	0	331	56	182	84
roodstand	474	15	193	9	6	4	189	32	86	40
derden	258	8	140	7	12	8	72	12	34	16
bank	93	3	33	2	0	0	35	6	25	12
achterstallige betalingen	91	3	30	1	0	0	43	7	18	8
afbetaling/creditcard	25	1	3	0	0	0	19	3	4	2
wo										
geen lening/schulden	1.414	74	793	85	173	73	225	62	223	58
momenteel studielening	569	30	0	0	0	0	240	66	329	85
roodstand	334	17	73	8	24	10	109	30	127	33
derden	195	10	66	7	40	17	31	9	58	15
bank	49	3	7	1	5	2	16	4	21	5
achterstallige betalingen	43	2	13	1	3	1	14	4	14	4
afbetaling/creditcard	17	1	3	0	0	0	9	2	5	1

Vetgedrukte getallen geven opmerkelijke verschillen aan tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 6: Bestedingsdoelen leningen

	studielening		lening bank		lening derden		achterstallige betalingen		afbetaling creditcard	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
totale groep										
studie	361	71	57	40	231	51	65	48	10	23
huisvesting	363	71	43	31	139	31	47	35	7	16
levensonderhoud	296	58	18	13	114	25	28	21	4	9
verzekeringen	116	23	15	11	63	14	31	23	1	3
telefoon	65	13	9	7	25	6	26	19	2	5
uitgaan	61	12	8	5	34	8	10	8	1	3
kleding	41	8	12	8	52	12	10	7	14	32
anders	25	5	23	16	42	9	17	13	4	8
sport	14	3	1	0	11	2	5	4	0	0
vakantie	18	3	9	7	51	11	9	7	14	34
vervoermiddel	15	3	10	7	42	9	5	4	3	7
computer	10	2	24	17	45	10	12	9	4	10
eenmalige uitgave	10	2	27	19	65	14	25	18	11	26
hbo										
studie	201	76	41	44	131	51	48	53	4	18
huisvesting	183	68	27	29	50	19	27	30	4	18
levensonderhoud	147	55	12	13	51	20	16	17	3	11
verzekeringen	62	23	13	14	33	13	26	29	1	4
telefoon	42	16	6	7	11	4	21	23	1	4
uitgaan	28	10	3	3	16	6	6	7	1	4
kleding	17	6	6	7	30	12	2	3	9	35
anders	13	5	16	17	27	10	11	13	2	7
sport	4	2	0	0	5	2	3	3	0	0
vakantie	5	2	4	5	27	11	3	3	9	35
vervoermiddel	6	2	7	8	28	11	2	2	2	7
eenmalige uitgave	6	2	17	19	47	18	16	18	6	25
computer	4	1	14	15	30	11	12	13	2	7
wo										
huisvesting	181	74	16	33	89	46	20	46	2	13
studie	160	66	16	32	100	51	17	38	5	30
levensonderhoud	150	61	6	12	64	33	12	28	1	7
verzekeringen	54	22	3	6	31	16	5	11	1	3
uitgaan	33	14	4	9	18	9	4	10	1	3
telefoon	23	10	3	6	14	7	5	12	1	6
kleding	24	10	6	11	22	11	8	18	5	28
vakantie	12	5	5	10	24	12	7	15	5	31
anders	12	5	7	14	15	8	5	13	2	10
sport	9	4	1	1	7	3	2	5	0	0
computer	6	3	11	22	16	8	0	0	2	14
vervoermiddel	8	3	3	5	14	7	3	7	1	7
eenmalige uitgave	4	2	10	21	18	9	9	20	5	28

Tabel 7: Bestedingsdoelen studielening

	totaal		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%
totale groep						
studie	361	71	197	73	164	68
huisvesting	363	71	185	69	178	74
levensonderhoud	296	58	140	52	156	65
verzekeringen	116	23	69	26	47	20
telefoon	65	13	41	15	24	10
uitgaan	61	12	31	12	29	12
kleding	41	8	24	9	17	7
anders	25	5	15	5	11	4
sport	14	3	10	4	3	1
vakantie	18	3	12	5	5	2
vervoermiddel	15	3	8	3	7	3
computer	10	2	8	3	2	1
eenmalige uitgave	10	2	4	2	6	3
hbo						
studie	201	76	132	78	70	71
huisvesting	183	68	116	69	66	67
levensonderhoud	147	55	84	50	63	64
verzekeringen	62	23	44	26	18	18
telefoon	42	16	26	15	16	16
uitgaan	28	10	13	8	14	15
kleding	17	6	13	8	4	4
anders	13	5	10	6	4	4
sport	4	2	4	3	0	0
vakantie	5	2	5	3	0	0
vervoermiddel	6	2	4	3	2	2
eenmalige uitgave	6	2	3	2	4	4
computer	4	1	4	2	0	0
wo						
huisvesting	181	74	68	68	112	79
studie	160	66	65	64	94	66
levensonderhoud	150	61	56	55	94	66
verzekeringen	54	22	25	25	30	21
uitgaan	33	14	18	18	15	11
telefoon	23	10	15	15	8	6
kleding	24	10	10	10	14	10
vakantie	12	5	7	7	5	4
anders	12	5	5	5	7	5
sport	9	4	6	6	3	2
computer	6	3	4	4	2	1
vervoermiddel	8	3	3	3	5	4
eenmalige uitgave	4	2	2	2	3	2

Tabel 8: Bestedingsdoelen lening bij bank

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	totale groep									
studie	57	40	20	50	0	0	17	33	20	44
huisvesting	43	31	11	29	3	50	17	33	12	27
eenmalige uitgave	27	19	4	9	0	0	11	22	12	27
computer	24	17	6	14	0	0	12	23	7	15
anders	23	16	11	29	3	50	6	11	4	8
levensonderhoud	18	13	2	5	0	0	12	24	4	8
verzekeringen	15	11	3	7	0	0	7	13	6	13
kleding	12	8	3	7	0	0	3	7	6	12
telefoon	9	7	3	7	0	0	3	7	3	7
vakantie	9	7	0	0	0	0	2	5	7	15
vervoermiddel	10	7	3	7	0	0	3	5	4	10
uitgaan	8	5	1	4	0	0	3	6	3	7
sport	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0
hbo										
studie	41	44	17	52	0	0	12	33	13	50
huisvesting	27	29	9	26	0	0	12	33	7	29
eenmalige uitgave	17	19	3	9	0	0	7	21	7	29
anders	16	17	10	30	0	0	4	13	2	7
computer	14	15	3	9	0	0	7	21	4	14
verzekeringen	13	14	3	9	0	0	4	13	5	21
levensonderhoud	12	13	1	4	0	0	9	26	2	7
vervoermiddel	7	8	3	9	0	0	3	8	2	7
telefoon	6	7	3	9	0	0	2	5	2	7
kleding	6	7	3	9	0	0	2	5	2	7
vakantie	4	5	0	0	0	0	1	3	4	14
uitgaan	3	3	1	4	0	0	2	5	0	0
sport	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
wo										
huisvesting	16	33	3	40	3	50	5	33	5	25
studie	16	32	3	40	0	0	5	33	8	38
computer	11	22	3	40	0	0	5	30	3	16
eenmalige uitgave	10	21	1	10	0	0	4	27	5	25
anders	7	14	1	20	3	50	1	7	2	9
levensonderhoud	6	12	1	10	0	0	3	20	2	9
kleding	6	11	0	0	0	0	2	10	4	19
vakantie	5	10	0	0	0	0	2	10	3	16
uitgaan	4	9	0	0	0	0	1	7	3	16
verzekeringen	3	6	0	0	0	0	2	13	1	3
telefoon	3	6	0	0	0	0	2	10	1	6
vervoermiddel	3	5	0	0	0	0	0	0	3	13
sport	1	1	0	0	0	0	1	3	0	0

Tabel 9: Bestedingsdoelen lening derden

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	totale groep									
studie	231	51	111	54	39	75	37	36	44	48
huisvesting	139	31	49	24	38	73	24	23	28	31
levensonderhoud	114	25	37	18	25	47	26	25	27	29
verzekeringen	63	14	28	14	11	22	11	10	13	14
eenmalige uitgave	65	14	40	19	0	0	11	11	14	15
kleding	52	12	23	11	3	5	14	13	13	14
vakantie	51	11	23	11	3	5	16	16	9	10
computer	45	10	22	11	3	5	13	12	8	9
vervoermiddel	42	9	13	6	14	27	7	7	8	9
anders	42	9	16	8	3	5	14	14	9	9
uitgaan	34	8	14	7	0	0	14	14	6	6
telefoon	25	6	13	6	0	0	6	6	6	6
sport	11	2	4	2	0	0	2	2	5	5
hbo										
studie	131	51	77	55	12	100	26	36	16	47
levensonderhoud	51	20	18	13	6	50	19	26	7	21
huisvesting	50	19	21	15	6	50	15	21	7	21
eenmalige uitgave	47	18	33	23	0	0	7	10	7	21
verzekeringen	33	13	16	11	6	50	9	13	2	5
kleding	30	12	16	11	0	0	9	13	5	16
computer	30	11	17	12	0	0	9	13	4	11
vakantie	27	11	16	11	0	0	10	14	2	5
vervoermiddel	28	11	10	7	6	50	6	9	5	16
anders	27	10	11	8	0	0	10	14	5	16
uitgaan	16	6	9	6	0	0	7	10	0	0
telefoon	11	4	9	6	0	0	3	4	0	0
sport	5	2	3	2	0	0	2	3	0	0
wo										
studie	100	51	35	53	27	67	11	34	28	48
huisvesting	89	46	28	42	32	80	8	27	21	36
levensonderhoud	64	33	18	27	19	47	7	24	20	34
verzekeringen	31	16	13	19	5	13	2	5	11	19
vakantie	24	12	8	12	3	7	6	20	7	13
kleding	22	11	7	11	3	7	5	15	8	14
uitgaan	18	9	6	8	0	0	7	22	6	10
eenmalige uitgave	18	9	7	11	0	0	4	14	7	11
computer	16	8	5	7	3	7	4	12	5	8
anders	15	8	5	7	3	7	4	14	3	6
telefoon	14	7	4	6	0	0	4	12	6	10
vervoermiddel	14	7	3	4	8	20	1	3	3	5
sport	7	3	1	2	0	0	1	2	5	8

Tabel 10: Bestedingsdoelen achterstallige betalingen

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	totale groep									
studie	65	48	23	53	0	0	26	46	16	50
huisvesting	47	35	13	30	0	0	19	33	15	46
verzekeringen	31	23	11	25	0	0	16	28	5	15
levensonderhoud	28	21	11	25	0	0	8	14	9	29
telefoon	26	19	6	13	0	0	14	24	7	21
eenmalige uitgave	25	18	6	15	3	100	8	15	7	23
anders	17	13	6	13	0	0	9	16	2	6
computer	12	9	9	20	0	0	4	6	0	0
uitgaan	10	8	4	8	0	0	4	7	3	10
kleding	10	7	3	7	3	100	2	4	2	6
vakantie	9	7	1	2	3	100	5	9	1	2
sport	5	4	1	2	0	0	3	5	1	4
vervoermiddel	5	4	1	2	0	0	3	6	1	2
hbo										
studie	48	53	18	62	0	0	21	48	9	50
huisvesting	27	30	7	24	0	0	13	29	7	40
verzekeringen	26	29	9	29	0	0	14	33	4	20
telefoon	21	23	6	19	0	0	10	23	5	30
eenmalige uitgave	16	18	4	14	0	0	6	15	5	30
levensonderhoud	16	17	6	19	0	0	6	15	4	20
computer	12	13	9	29	0	0	4	8	0	0
anders	11	13	4	14	0	0	7	17	0	0
uitgaan	6	7	1	5	0	0	3	6	2	10
sport	3	3	0	0	0	0	3	6	0	0
kleding	2	3	1	5	0	0	1	2	0	0
vakantie	3	3	0	0	0	0	3	6	0	0
vervoermiddel	2	2	0	0	0	0	2	4	0	0
wo										
huisvesting	20	46	6	44	0	0	6	46	8	55
studie	17	38	4	33	0	0	5	38	7	50
levensonderhoud	12	28	5	39	0	0	2	12	6	41
eenmalige uitgave	9	20	2	17	3	100	2	15	2	14
kleding	8	18	1	11	3	100	2	12	2	14
vakantie	7	15	1	6	3	100	3	19	1	5
anders	5	13	1	11	0	0	2	15	2	14
telefoon	5	12	0	0	0	0	4	27	1	9
verzekeringen	5	11	2	17	0	0	2	12	1	9
uitgaan	4	10	2	17	0	0	1	8	1	9
vervoermiddel	3	7	1	6	0	0	2	12	1	5
sport	2	5	1	6	0	0	0	0	1	9
computer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 11: Bestedingsdoelen afbetaling/creditcard

	totaal		nominaal zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%
totale groep								
vakantie	14	34	1	11	10	35	4	46
kleding	14	32	1	11	9	33	4	46
eenmalige uitgave	11	26	4	67	4	16	2	30
studie	10	23	1	22	8	29	0	0
huisvesting	7	16	1	11	6	22	0	0
computer	4	10	1	11	3	10	1	8
levensonderhoud	4	9	0	0	1	5	2	30
anders	4	8	1	11	3	10	0	0
vervoermiddel	3	7	1	11	2	8	0	0
telefoon	2	5	0	0	2	7	0	0
verzekeringen	1	3	0	0	1	5	0	0
uitgaan	1	3	0	0	1	5	0	0
sport	0	0	0	0	0	0	0	0
hbo								
kleding	9	35	0	0	7	38	2	50
vakantie	9	35	0	0	7	38	2	50
eenmalige uitgave	6	25	3	100	2	10	2	50
studie	4	18	0	0	4	24	0	0
huisvesting	4	18	0	0	4	24	0	0
levensonderhoud	3	11	0	0	1	5	2	50
computer	2	7	0	0	2	10	0	0
vervoermiddel	2	7	0	0	2	10	0	0
anders	2	7	0	0	2	10	0	0
verzekeringen	1	4	0	0	1	5	0	0
telefoon	1	4	0	0	1	5	0	0
uitgaan	1	4	0	0	1	5	0	0
sport	0	0	0	0	0	0	0	0
wo								
vakantie	5	31	1	20	3	29	2	43
studie	5	30	1	40	4	41	0	0
kleding	5	28	1	20	2	24	2	43
eenmalige uitgave	5	28	1	40	3	29	1	14
computer	2	14	1	20	1	12	1	14
huisvesting	2	13	1	20	2	18	0	0
anders	2	10	1	20	1	12	0	0
levensonderhoud	1	7	0	0	1	6	1	14
vervoermiddel	1	7	1	20	1	6	0	0
telefoon	1	6	0	0	1	12	0	0
verzekeringen	1	3	0	0	1	6	0	0
uitgaan	1	3	0	0	1	6	0	0
sport	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 12: Bestedingsdoelen roodstand

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	totale groep									
studie	398	49	136	51	14	47	151	50	97	46
huisvesting	346	43	92	34	13	44	125	42	116	54
levensonderhoud	317	39	94	36	19	65	109	36	95	45
uitgaan	189	23	65	24	8	27	64	22	52	24
kleding	149	18	58	22	3	9	55	18	33	15
verzekeringen	141	17	59	22	9	29	46	15	27	13
telefoon	114	14	42	16	0	0	48	16	24	11
vakantie	106	13	35	13	8	27	36	12	27	13
eenmalige uitgave	87	11	29	11	3	9	32	11	23	11
anders	71	9	18	7	5	18	35	12	13	6
vervoermiddel	50	6	29	11	0	0	13	4	8	4
computer	43	5	18	7	3	9	13	4	9	4
sport	36	4	13	5	0	0	14	5	9	4
hbo										
studie	263	55	108	56	6	100	104	55	45	52
huisvesting	196	41	62	32	0	0	83	44	50	58
levensonderhoud	170	36	65	34	6	100	64	34	34	40
verzekeringen	100	21	50	26	6	100	30	16	14	17
uitgaan	94	20	37	19	0	0	36	19	21	25
telefoon	72	15	30	15	0	0	31	17	11	13
kleding	73	15	35	18	0	0	30	16	7	8
eenmalige uitgave	53	11	21	11	0	0	18	9	14	17
vakantie	50	10	23	12	0	0	20	10	7	8
vervoermiddel	37	8	26	13	0	0	10	5	2	2
anders	39	8	11	6	0	0	24	13	4	4
computer	29	6	14	7	0	0	9	5	5	6
sport	15	3	9	4	0	0	6	3	0	0
wo										
huisvesting	150	45	29	40	13	56	42	38	66	52
levensonderhoud	148	44	29	40	13	56	44	40	61	48
studie	136	41	29	39	8	33	47	43	52	41
uitgaan	95	28	28	38	8	33	29	26	30	24
kleding	76	23	23	31	3	11	24	22	26	20
vakantie	56	17	13	17	8	33	16	15	20	15
telefoon	42	13	12	16	0	0	16	15	14	11
verzekeringen	41	12	9	12	3	11	16	15	13	10
eenmalige uitgave	34	10	8	10	3	11	14	13	9	7
anders	32	10	7	10	5	22	11	10	9	7
sport	21	6	5	7	0	0	7	7	9	7
computer	14	4	3	5	3	11	4	4	4	3
vervoermiddel	13	4	3	5	0	0	3	3	6	5

Tabel 13: Spontane associatie met studielening (%)

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
noodzakelijk kwaad	55	56	64	49	54
investeren in eigen toekomst	45	44	36	51	46
geen beurs meer	56	57	62	43	71
niet werken, meer tijd voor studie	44	43	38	57	29
later voldoende inkomsten voor afbetaling	54	47	47	68	70
torenhoge studieschuld	46	53	53	32	30
nadruk op MIJN verantwoordelijkheid voor opleiding	82	88	88	69	67
lenen maakt het leven een stuk aangenamer	18	12	12	31	33
gunstige leenvoorwaarden	60	58	62	62	68
niet werken, meer tijd voor studie	40	42	38	38	32
sneller afstuderen en gaan werken	66	67	71	64	66
extra luxe	34	33	29	36	34
werken beter dan lenen	88	90	94	81	83
lenen beter dan werken	12	10	6	19	17
hbo					
noodzakelijk kwaad	56	56	76	50	58
investeren in eigen toekomst	44	44	24	50	42
geen beurs meer	56	56	68	45	74
niet werken, meer tijd voor studie	44	44	32	55	26
torenhoge studieschuld	52	57	64	37	40
later voldoende inkomsten voor afbetaling	48	43	36	63	60
nadruk op MIJN verantwoordelijkheid voor opleiding	85	89	88	75	70
lenen maakt het leven een stuk aangenamer	15	11	12	25	30
gunstige leenvoorwaarden	60	58	76	63	69
niet werken, meer tijd voor studie	40	42	24	37	31
sneller afstuderen en gaan werken	68	68	84	67	69
extra luxe	32	32	16	33	31
werken beter dan lenen	91	92	100	85	88
lenen beter dan werken	9	8	0	15	12
wo					
noodzakelijk kwaad	55	58	56	48	52
investeren in eigen toekomst	45	42	44	52	48
geen beurs meer	58	60	57	39	69
niet werken, meer tijd voor studie	42	40	43	61	31
later voldoende inkomsten voor afbetaling	64	57	54	78	75
torenhoge studieschuld	36	43	46	22	25
nadruk op MIJN verantwoordelijkheid voor opleiding	76	83	89	61	65
lenen maakt het leven een stuk aangenamer	24	17	11	39	35
gunstige leenvoorwaarden	60	59	53	61	67
niet werken, meer tijd voor studie	40	41	47	39	33
sneller afstuderen en gaan werken	63	64	62	59	65
extra luxe	37	36	38	41	35
werken beter dan lenen	83	85	90	75	80
lenen beter dan werken	17	15	10	25	20

Vetgedrukte getallen geven opmerkelijke verschillen aan tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 14: Houding tegenover lenen

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
zeer negatief	13	16	21	7	6
overwegend negatief	50	57	55	33	34
overwegend positief	33	25	22	52	52
zeer positief	4	2	2	8	7
hbo					
zeer negatief	16	18	28	9	7
overwegend negatief	51	57	56	36	36
overwegend positief	30	24	12	49	48
zeer positief	3	2	4	6	8
wo					
zeer negatief	10	12	17	5	6
overwegend negatief	46	57	55	29	32
overwegend positief	39	29	28	56	55
zeer positief	4	2	0	10	7

Vetgedrukte getallen geven opmerkelijke verschillen aan tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 15: Recht op studielening: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
<i>antwoord aangekruist</i>					
alle voltijdstudenten tot 34	85	84	83	86	85
voltijdstudenten tot 34 zonder SF-recht	10	10	12	10	13
voltijdstudenten tot 34 zonder aanvullende beurs	3	4	5	2	2
voltijdstudenten tot 34 zonder ouderbijdrage	2	2		3	
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
alle voltijdstudenten tot 34	63	59	64	69	72
voltijdstudenten tot 34 zonder SF-recht	43	39	47	46	53
voltijdstudenten tot 34 zonder ouderbijdrage	32	30		37	
voltijdstudenten tot 34 zonder aanvullende beurs	30	27	37	23	50
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	53	50	53	60	58
neutraal/geen mening	29	33	28	23	20
nee	18	18	19	18	22
hbo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
alle voltijdstudenten tot 34	82	82	76	83	83
voltijdstudenten tot 34 zonder SF-recht	12	11	16	11	15
voltijdstudenten tot 34 zonder aanvullende beurs	4	5	8	2	2
voltijdstudenten tot 34 zonder ouderbijdrage	2	2		4	
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
alle voltijdstudenten tot 34	59	56	58	66	71
voltijdstudenten tot 34 zonder SF-recht	40	37	44	45	46
voltijdstudenten tot 34 zonder ouderbijdrage	30	27		37	
voltijdstudenten tot 34 zonder aanvullende beurs	27	27	35	21	33
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	49	47	52	55	53
neutraal/geen mening	32	35	32	26	25
nee	19	19	16	19	22
wo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
alle voltijdstudenten tot 34	89	90	88	90	87
voltijdstudenten tot 34 zonder SF-recht	8	7	9	8	11
voltijdstudenten tot 34 zonder aanvullende beurs	2	3	3	1	2
voltijdstudenten tot 34 zonder ouderbijdrage	1	1		1	
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
alle voltijdstudenten tot 34	69	66	67	75	73
voltijdstudenten tot 34 zonder SF-recht	50	44	51	48	58
voltijdstudenten tot 34 zonder ouderbijdrage	40	42		36	
voltijdstudenten tot 34 zonder aanvullende beurs	38	31	40	31	64
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	59	57	54	67	61
neutraal/geen mening	23	28	26	17	18
nee	17	16	20	16	21

Grijze cel: juiste antwoord.

Tabel 16: Maximaal leenbedrag: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
<i>antwoord aangekruist</i>					
bijna 800 euro per maand	34	24	44	36	78
maximaal ongeveer 500 euro per maand	30	32	35	32	12
dat is afhankelijk van het inkomen van de ouders	22	26	14	20	9
dat is afhankelijk van het inkomen van de student	14	18	7	12	2
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
bijna 800 euro per maand	67	53	68	71	86
dat is afhankelijk van het inkomen van de ouders	43	40	54	50	54
maximaal ongeveer 500 euro per maand	43	38	48	51	58
dat is afhankelijk van het inkomen van de student	34	33	36	35	55
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	61	57	58	69	71
neutraal/geen mening	25	29	29	18	15
nee	14	15	12	13	14
hbo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
maximaal ongeveer 500 euro per maand	31	31	48	34	13
dat is afhankelijk van het inkomen van de ouders	28	30	28	24	14
bijna 800 euro per maand	25	20	16	27	70
dat is afhankelijk van het inkomen van de student	16	19	8	15	2
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
bijna 800 euro per maand	61	50	43	68	87
dat is afhankelijk van het inkomen van de ouders	42	40	51	49	49
maximaal ongeveer 500 euro per maand	40	36	44	48	66
dat is afhankelijk van het inkomen van de student	33	33	18	34	53
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	56	53	48	65	67
neutraal/geen mening	29	31	36	20	17
nee	16	16	16	15	16
wo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
bijna 800 euro per maand	50	34	63	49	82
maximaal ongeveer 500 euro per maand	28	34	26	30	11
dat is afhankelijk van het inkomen van de ouders	13	17	6	14	6
dat is afhankelijk van het inkomen van de student	9	15	6	7	1
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
bijna 800 euro per maand	72	57	73	74	86
dat is afhankelijk van het inkomen van de ouders	48	43	64	53	61
maximaal ongeveer 500 euro per maand	47	42	54	54	53
dat is afhankelijk van het inkomen van de student	36	32	54	41	56
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	69	65	65	76	73
neutraal/geen mening	20	23	25	14	14
nee	12	12	10	10	13

Grijze cel: juiste antwoord. Vetgedrukte getallen: opmerkelijke verschillen tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 17: Maximaal aantal maanden lenen: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
<i>antwoord aangekruist</i>					
in totaal 10 jaar, mits je in die periode afstudeert	33	35	22	32	29
de hele periode dat je studie duurt plus 36 mnd	32	28	44	30	50
het aantal maanden dat je studie duurt	22	25	19	24	12
onbeperkt lenen tot je bent afgestudeerd	13	13	16	14	9
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
de hele periode dat je studie duurt plus 36 mnd	60	49	75	62	79
in totaal 10 jaar, mits je in die periode afstudeert	54	49	68	58	64
onbeperkt lenen tot je bent afgestudeerd	42	40	37	50	49
het aantal maanden dat je studie duurt	42	39	49	47	48
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	53	51	54	56	53
nee	21	19	21	21	28
neutraal/geen mening	27	30	25	23	19
hbo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
in totaal 10 jaar, mits je in die periode afstudeert	33	35	12	33	31
de hele periode dat je studie duurt plus 36 mnd	28	26	36	26	43
het aantal maanden dat je studie duurt	27	27	28	28	16
onbeperkt lenen tot je bent afgestudeerd	13	12	24	13	10
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
de hele periode dat je studie duurt plus 36 mnd	53	47	68	56	76
in totaal 10 jaar, mits je in die periode afstudeert	52	49	97	57	64
het aantal maanden dat je studie duurt	41	39	48	45	52
onbeperkt lenen tot je bent afgestudeerd	40	39	33	49	38
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	50	49	48	54	47
neutraal/geen mening	30	32	28	26	24
nee	20	19	24	21	29
wo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
de hele periode dat je studie duurt plus 36 mnd	40	32	49	37	54
in totaal 10 jaar, mits je in die periode afstudeert	32	34	28	32	27
het aantal maanden dat je studie duurt	16	19	12	16	10
onbeperkt lenen tot je bent afgestudeerd	13	15	10	15	9
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
de hele periode dat je studie duurt plus 36 mnd	67	54	78	68	80
in totaal 10 jaar, mits je in die periode afstudeert	56	52	60	60	64
onbeperkt lenen tot je bent afgestudeerd	46	42	44	52	57
het aantal maanden dat je studie duurt	43	38	52	52	45
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	57	56	58	60	56
neutraal/geen mening	22	26	22	18	16
nee	21	18	19	22	28

Grijze cel: juiste antwoord. Vetgedrukte getallen: opmerkelijke verschillen tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 18: Tussentijdse wijziging leenbedrag: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
<i>antwoord aangekruist</i>					
eenmaal per jaar je leenbedrag tussentijds wijzigen	44	54	43	29	17
per maand bepalen welk bedrag je leent	43	29	52	65	80
afgesproken bedrag gedurende heel studiejaar	11	15	6	6	2
afgesproken bedrag gedurende studie	2	2		1	1
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
per maand bepalen welk bedrag je leent	74	62	69	82	87
eenmaal per jaar je leenbedrag tussentijds wijzigen	47	45	51	53	55
afgesproken bedrag gedurende heel studiejaar	38	37	24	48	44
afgesproken bedrag gedurende studie	33	31		34	75
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	89	86	87	94	96
nee	6	7	6	3	1
neutraal/geen mening	5	6	7	3	3
hbo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
eenmaal per jaar je leenbedrag tussentijds wijzigen	48	56	44	34	21
per maand bepalen welk bedrag je leent	35	24	52	58	74
afgesproken bedrag gedurende heel studiejaar	14	17	4	7	4
afgesproken bedrag gedurende studie	3	3		1	2
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
per maand bepalen welk bedrag je leent	69	59	55	79	87
eenmaal per jaar je leenbedrag tussentijds wijzigen	47	44	60	53	55
afgesproken bedrag gedurende heel studiejaar	37	37	0	47	40
afgesproken bedrag gedurende studie	34	32		36	75
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	86	84	80	93	94
nee	7	9	8	4	2
neutraal/geen mening	7	7	12	4	4
wo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
per maand bepalen welk bedrag je leent	56	39	52	75	84
eenmaal per jaar je leenbedrag tussentijds wijzigen	36	50	42	21	15
afgesproken bedrag gedurende heel studiejaar	7	11	7	4	1
afgesproken bedrag gedurende studie	0	0		0	
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
per maand bepalen welk bedrag je leent	79	66	79	86	87
eenmaal per jaar je leenbedrag tussentijds wijzigen	48	46	46	55	54
afgesproken bedrag gedurende heel studiejaar	40	39	33	49	53
afgesproken bedrag gedurende studie	20	22		7	
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	94	92	91	97	97
nee	3	4	4	2	1
neutraal/geen mening	3	4	4	1	2

Grijze cel: juiste antwoord. Vetgedrukte getallen: opmerkelijke verschillen tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 19: Verplichte start aflossing: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
<i>antwoord aangekruist</i>					
twee jaar na het afstuderen	46	41	50	50	65
direct na het afstuderen	24	27	18	22	15
je kiest zelf wanneer je begint met aflossen	22	23	25	21	13
vier jaar na het afstuderen	8	8	7	7	7
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
twee jaar na het afstuderen	55	47	58	62	73
je kiest zelf wanneer je begint met aflossen	46	42	53	53	52
vier jaar na het afstuderen	42	38	45	49	55
direct na het afstuderen	41	38	32	50	47
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	76	74	75	80	83
nee	12	14	12	12	9
neutraal/geen mening	11	12	14	9	8
hbo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
twee jaar na het afstuderen	41	38	44	49	59
direct na het afstuderen	28	30	24	24	21
je kiest zelf wanneer je begint met aflossen	23	24	32	21	14
vier jaar na het afstuderen	7	8		6	7
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
twee jaar na het afstuderen	53	46	61	62	74
je kiest zelf wanneer je begint met aflossen	47	43	64	53	52
direct na het afstuderen	41	38	33	51	49
vier jaar na het afstuderen	41	38		51	56
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	76	74	76	81	84
nee	13	14	12	11	7
neutraal/geen mening	11	12	12	9	8
wo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
twee jaar na het afstuderen	54	49	54	53	68
je kiest zelf wanneer je begint met aflossen	20	22	20	20	13
direct na het afstuderen	17	20	13	19	12
vier jaar na het afstuderen	9	9	12	9	7
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
twee jaar na het afstuderen	58	49	57	63	72
je kiest zelf wanneer je begint met aflossen	45	41	41	53	52
vier jaar na het afstuderen	43	38	45	48	54
direct na het afstuderen	41	39	31	49	45
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	77	74	74	78	83
nee	12	13	11	13	10
neutraal/geen mening	11	12	15	9	7

Grijze cel: juiste antwoord.

Tabel 20: Maximale termijn terugbetaling: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
<i>antwoord aangekruist</i>					
dat is afhankelijk van de hoogte van de schuld	35	39	33	31	24
maximaal 10 jaar	26	29	20	25	16
maximaal 15 jaar	24	18	28	30	43
maximaal 20 jaar	15	14	19	14	17
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
maximaal 15 jaar	61	52	57	68	73
maximaal 10 jaar	53	50	51	65	58
maximaal 20 jaar	47	44	43	56	52
dat is afhankelijk van de hoogte van de schuld	46	44	42	53	53
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	76	74	70	81	83
nee	12	12	12	10	10
neutraal/geen mening	12	14	18	9	6
hbo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
dat is afhankelijk van de hoogte van de schuld	38	40	40	33	25
maximaal 10 jaar	28	30	24	27	17
maximaal 15 jaar	20	17	20	27	39
maximaal 20 jaar	14	13	16	13	19
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
maximaal 15 jaar	59	52	38	70	74
maximaal 10 jaar	54	51	58	66	59
maximaal 20 jaar	48	43	59	55	60
dat is afhankelijk van de hoogte van de schuld	46	44	44	53	60
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	73	72	56	78	81
neutraal/geen mening	14	15	24	11	7
nee	13	13	20	12	12
wo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
dat is afhankelijk van de hoogte van de schuld	31	36	28	26	24
maximaal 15 jaar	30	21	34	36	45
maximaal 10 jaar	23	27	17	22	15
maximaal 20 jaar	16	16	21	15	16
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
maximaal 15 jaar	63	53	64	66	73
maximaal 10 jaar	51	46	45	63	57
maximaal 20 jaar	46	45	36	57	46
dat is afhankelijk van de hoogte van de schuld	45	43	40	53	49
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	82	79	79	86	85
nee	9	10	7	7	10
neutraal/geen mening	9	11	15	7	6

Grijze cel: juiste antwoord. Vetgedrukte getallen: significante verschillen tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 21: Hoogte rentepercentage: kennis leenvoorwaarde, % zeker van antwoord en aantrekkelijkheid voorwaarde

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
<i>antwoord aangekruist</i>					
ongeveer 3 procent	67	66	70	69	67
ongeveer 5 procent	26	26	27	25	28
ongeveer 8 procent	5	6	3	5	4
ongeveer 11 procent	1	1		1	1
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
ongeveer 3 procent	53	49	55	59	63
ongeveer 5 procent	33	29	33	39	46
ongeveer 8 procent	29	27	40	30	38
ongeveer 11 procent	29	31		31	19
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	74	72	74	76	80
nee	13	14	9	14	12
neutraal/geen mening	13	14	18	10	8
hbo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
ongeveer 3 procent	66	65	72	68	65
ongeveer 5 procent	27	27	28	26	29
ongeveer 8 procent	6	7		5	4
ongeveer 11 procent	1	1		1	2
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
ongeveer 3 procent	51	48	58	57	62
ongeveer 5 procent	31	28	35	37	43
ongeveer 11 procent	30	34		28	5
ongeveer 8 procent	28	27		30	45
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	71	70	68	73	76
nee	15	15	8	16	15
neutraal/geen mening	14	15	24	11	9
wo					
<i>antwoord aangekruist</i>					
ongeveer 3 procent	69	69	69	72	68
ongeveer 5 procent	25	25	27	23	27
ongeveer 8 procent	5	5	4	5	4
ongeveer 11 procent	1	1		1	1
<i>% zekerheid van antwoord</i>					
ongeveer 3 procent	57	53	53	63	63
ongeveer 5 procent	36	30	32	41	47
ongeveer 8 procent	31	29	40	32	34
ongeveer 11 procent	27	17		37	34
<i>aantrekkelijke voorwaarde</i>					
ja	79	78	78	80	83
neutraal/geen mening	11	12	13	10	7
nee	10	10	9	10	10

Grijze cel: juiste antwoord.

Tabel 22: Houding ouders tegenover studielening

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
totale groep										
zeer negatief	1117	22	773	25	123	31	132	14	89	15
matig negatief	1590	32	1064	35	129	33	225	24	171	28
matig positief	1104	22	554	18	42	11	306	32	201	33
zeer positief	352	7	98	3	33	8	163	17	58	10
nvt/weet niet	845	17	574	19	64	16	124	13	83	14
hbo										
zeer negatief	730	24	562	26	43	28	88	15	38	17
matig negatief	964	31	723	34	31	20	150	26	59	27
matig positief	627	20	365	17	19	12	177	30	66	31
zeer positief	186	6	65	3	25	16	81	14	14	7
nvt/weet niet	582	19	416	20	37	24	90	15	39	18
wo										
zeer negatief	386	20	211	23	80	34	44	12	51	13
matig negatief	626	33	341	37	98	42	75	21	112	29
matig positief	477	25	189	20	24	10	129	35	135	35
zeer positief	166	9	33	4	8	3	82	22	44	11
nvt/weet niet	263	14	159	17	27	11	34	9	44	11

Vetgedrukte getallen geven opmerkelijke verschillen aan tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 23: Oordeel ouders over lenen (1=zeer mee oneens; 5=zeer mee eens)

	totaal	nominaal zonder leen- ervaring	leenfase zonder leen- ervaring	nominaal met leen- ervaring	leenfase met leen- ervaring
totale groep					
schulden onverstandig	4,2	4,3	4,1	3,8	4,0
indien echt nodig	4,0	4,0	3,8	4,0	4,0
bij onvoldoende draagkracht ouders	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0
student moet zelf investeren	3,2	3,2	2,9	3,5	3,5
financiële onafhankelijkheid studenten belangrijk	2,9	2,9	2,6	3,0	3,2
hbo					
schulden onverstandig	4,2	4,4	3,7	3,9	4,2
indien echt nodig	4,0	4,0	3,7	4,0	4,0
bij onvoldoende draagkracht ouders	4,0	3,9	3,7	4,0	4,1
student moet zelf investeren	3,2	3,2	2,9	3,5	3,5
financiële onafhankelijkheid studenten belangrijk	2,9	2,8	2,6	3,0	3,3
wo					
indien echt nodig	4,1	4,1	3,9	4,0	4,0
schulden onverstandig	4,1	4,3	4,3	3,6	3,9
bij onvoldoende draagkracht ouders	4,1	4,1	4,0	4,0	4,0
student moet zelf investeren	3,3	3,2	2,9	3,5	3,5
financiële onafhankelijkheid studenten belangrijk	3,0	2,9	2,6	3,0	3,2

Vetgedrukte getallen geven opmerkelijke verschillen aan tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 24: Rol ouders bij afsluiten studielening

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
totale groep										
aangeraden	467	9	77	3	30	8	253	27	107	18
afgeraden	1.150	23	780	25	111	28	143	15	115	19
niet aangeraden of afgeraden	790	16	397	13	57	15	198	21	138	23
geen rol	940	19	485	16	56	14	222	23	176	29
nooit ter sprake geweest	1.264	25	1038	34	108	28	80	8	38	6
nvt/weet niet	396	8	285	9	29	7	54	6	28	5
hbo										
aangeraden	242	8	47	2	25	16	131	22	39	18
afgeraden	667	22	512	24	12	8	96	16	46	21
niet aangeraden of afgeraden	432	14	255	12	31	20	108	18	38	17
geen rol	569	18	350	16	0	0	154	26	64	30
nooit ter sprake geweest	894	29	753	35	68	44	56	10	16	7
nvt/weet niet	285	9	213	10	19	12	41	7	13	6
wo										
aangeraden	226	12	31	3	5	2	122	34	68	17
afgeraden	483	25	268	29	98	42	47	13	69	18
niet aangeraden of afgeraden	358	19	142	15	27	11	89	25	100	26
geen rol	371	19	135	14	56	24	68	19	112	29
nooit ter sprake geweest	370	19	284	30	40	17	24	7	22	6
nvt/weet niet	111	6	72	8	11	4	13	4	15	4

Vetgedrukte getallen geven opmerkelijke verschillen aan tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 25: Mate waarin informatie leenattitude mogelijk verandert: Is jouw mening over lenen hierdoor veranderd?

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	totale groep									
veel negatiever	55	1	37	1	6	2	9	1	3	0
iets negatiever	157	3	82	3	3	1	46	5	26	4
onveranderd	3134	63	1743	57	267	68	646	68	477	79
iets positiever	1543	31	1119	37	103	26	229	24	93	15
veel positiever	118	2	82	3	12	3	20	2	4	1
hbo										
veel negatiever	45	1	31	1	6	4	7	1	0	0
iets negatiever	87	3	52	2	0	0	28	5	7	3
onveranderd	1876	61	1231	58	86	56	389	66	170	79
iets positiever	989	32	756	35	49	32	146	25	38	17
veel positiever	91	3	60	3	12	8	17	3	2	1
wo										
veel negatiever	10	1	6	1	0	0	2	1	3	1
iets negatiever	70	4	30	3	3	1	18	5	19	5
onveranderd	1258	66	512	55	181	76	257	71	308	80
iets positiever	554	29	363	39	53	22	83	23	55	14
veel positiever	27	1	22	2	0	0	3	1	2	1

Vetgedrukte getallen geven opmerkelijke verschillen aan tussen studenten met en zonder leenervaring.

Tabel 26: Mate waarin informatie leengedrag mogelijk verandert: Ben je door deze informatie eerder geneigd om te gaan lenen?

	totaal		nominaal zonder leenervaring		leenfase zonder leenervaring		nominaal met leenervaring		leenfase met leenervaring	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
	totale groep									
nee, absoluut niet	1581	40	1218	40	187	48	133	35	43	47
nee, waarschijnlijk niet	1852	47	1471	48	145	37	197	52	39	43
ja, waarschijnlijk wel	482	12	367	12	59	15	47	12	9	10
ja, absoluut wel	10	0	8	0	0	0	2	0	0	0
hbo										
nee, absoluut niet	1103	43	924	43	62	40	103	40	14	42
nee, waarschijnlijk niet	1151	45	962	45	49	32	124	48	16	47
ja, waarschijnlijk wel	313	12	240	11	43	28	27	11	4	11
ja, absoluut wel	7	0	6	0	0	0	2	1	0	0
wo										
nee, absoluut niet	478	35	294	32	125	53	30	25	29	50
nee, waarschijnlijk niet	701	52	509	55	96	40	73	59	23	40
ja, waarschijnlijk wel	169	12	127	14	16	7	20	16	6	10
ja, absoluut wel	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 27: Verklaringsmodel van verandering in leenattitude uit kennis, aantrekkelijkheid voorwaarden, initiële leenattitude en leenkenmerken; ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten

	B	std	β	t	sig.
(Constant)	2,84	0,04		78,35	**
aantrekkelijkheid voorwaarden	0,12	0,01	0,35	22,85	**
kennis (aantal goede antwoorden)	-0,07	0,01	-0,16	-10,31	**
rentedragende lening (0=nee; 1=ja)	-0,15	0,04	-0,10	-4,28	**
attitude ouders	0,05	0,01	0,07	3,99	**
leenervaring (0=nee; 1=ja)	-0,11	0,03	-0,08	-3,69	**
initiële leenattitude	0,03	0,01	0,04	2,42	**

Totaal percentage verklaarde variantie (adjusted R^2): 16 procent. ** significant $p < 0,001$; * $p < 0,05$

Tabel 28: Verklaringsmodel van leengedrag uit kennis, aantrekkelijkheid voorwaarden, initiële en verandering in leenattitude; ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten

	B	std	β	t	sig.
(Constant)	0,70	0,04		16,52	**
aantrekkelijkheid voorwaarden	0,08	0,01	0,23	13,58	**
initiële leenattitude	0,21	0,02	0,22	12,10	**
attitude ouders	0,12	0,01	0,16	8,86	**
kennis (aantal goede antwoorden)	-0,02	0,01	-0,03	-1,96	*

Totaal percentage verklaarde variantie (adjusted R^2): 20 procent. ** significant $p < 0,001$; * $p < 0,05$

3 Vragenlijst

- 1 Volg je nog steeds een opleiding in het hoger onderwijs?
 - ja, aan een universiteit
 - ja, aan een hogeschool
 - nee, ik ben inmiddels afgestudeerd
 - nee, ik ben voortijdig gestopt met mijn studie
- 2 Welke opleiding in het hoger onderwijs volg je?
- 3 Ontvang je van de IB-Groep momenteel een:
 - basisbeurs
 - aanvullende beurs
 - rentedragende lening
 - ik maak geen gebruik van studiefinanciering of studielening
 - ik heb geen recht op studiefinanciering of studielening
- 4 Heb je in het verleden (ook) een studielening ontvangen van de IB-Groep?
- 5 Hoeveel maanden heb je gedurende de tijd dat je studeert in totaal geleend of leen je bij de IB-Groep?
- 6 Waarom heb je momenteel geen studielening meer?
 - ik ben (meer) gaan werken
 - ik krijg (meer) geld van mijn ouders
 - ik probeer mijn uitgaven te beperken
 - ik heb de studielening gebruikt voor een incidentele uitgave of betalingsachterstand
 - ik heb geen leenmogelijkheden meer bij de IB-Groep
 - andere reden
- 7 Denk je dat je in de toekomst gaat lenen of blijft lenen bij de IB-Groep?
 - zeker niet
 - waarschijnlijk niet
 - waarschijnlijk wel
 - zeker wel
- 8 Heb je:
 - een (andere) lening bij een bank?
 - een lening bij derden (ouders, vrienden)?
 - openstaande rekeningen en achterstallige betalingen?
 - schulden vanwege kopen op afbetaling of met creditcard?
 - sta je rood?
 - geen van deze leenvormen zijn op mijn situatie van toepassing
- 9 Waarvoor gebruik je deze lening vooral?
 - studiekosten (collegegeld, boeken)
 - aanschaf computer
 - vaste lasten voor huisvesting (huur, hypotheek)
 - eten, drinken
 - verzekeringen
 - mobiele telefoon
 - sporten
 - uitgaan (bioscoop, uitstapjes, café, uit eten)
 - kleding
 - vakantie
 - auto, fiets, bromfiets, motor of ander vervoermiddel
 - andere eenmalige grote uitgave
 - anders, namelijk

10 Paarsgewijs vergelijken

- a Wat vind jij het beste passen bij een studielening:
- noodzakelijk kwaad
 - investeren in eigen toekomst
- b Wat vind jij het beste passen bij een studielening:
- geen beurs meer, wat moet je anders?
 - geen bijbaan, meer tijd voor de studie
 -
- c Wat vind jij het beste passen bij een studielening:
- ik verdien straks genoeg om het terug te betalen
 - een torenhoge studieschuld
- d Wat vind jij het beste passen bij een studielening:
- lenen benadrukt MIJN verantwoordelijkheid voor mijn opleiding
 - je leeft maar één keer, een lening maakt het leven een stuk aangenamer
 -
- e Wat vind jij het beste passen bij een studielening:
- gunstige leenvoorwaarden
 - geen bijbaan, meer tijd voor de studie
 -
- f Wat vind jij het beste passen bij een studielening:
- sneller afstuderen en gaan werken
 - extra luxe
 -
- g Wat vind jij het beste passen bij een studielening:
- lenen is beter dan werken
 - werken is beter dan lenen

11 Hoe sta jij tegenover lenen voor je studie?

- zeer negatief
- overwegend negatief
- overwegend positief
- zeer positief

12 Voor de voorlichting aan studenten over studiefinanciering is het van belang dat beleidsmakers zicht hebben op de kennis die studenten nu hebben op het terrein van studiefinanciering en lenen. Onderstaande vragen gaan over leenvoorwaarden. We vragen je deze vragen sponstaan te beantwoorden en dus niet op te zoeken. We vragen je ook steeds hoe zeker je bent van je antwoord. Weet je welke studenten recht hebben op een studielening?

- alle voltijdstudenten tot 34 jaar
- alleen voltijdstudenten tot 34 jaar die geen recht (meer) hebben op een beurs
- alleen voltijdstudenten tot 34 jaar die geen bijdrage van hun ouders ontvangen
- alleen voltijdstudenten tot 34 jaar die geen aanvullende beurs ontvangen
- ik weet voor% zeker dat ik deze vraag goed heb beantwoord

13 Weet je welk bedrag een student die geen recht meer heeft op een basisbeurs maximaal per maand kan lenen?

- bijna 800 euro per maand
- dat is afhankelijk van het inkomen van de ouders
- dat is afhankelijk van het inkomen van de student
- maximaal ongeveer 500 euro per maand
- ik weet voor% zeker dat ik deze vraag goed heb beantwoord

- 14 Weet je hoeveel maanden je maximaal kunt lenen?
- het aantal maanden dat je studie duurt, kun je ook lenen
 - je kunt lenen de hele periode dat je studie duurt plus nog 36 maanden nadat je studieduur is verstreken
 - je kunt in totaal 10 jaar lenen, mits je in die periode ook afstudeert
 - je kunt onbeperkt lenen tot je bent afgestudeerd
 - ik weet voor% zeker dat ik deze vraag goed heb beantwoord
- 15 Welke van de volgende leenvoorwaarden denk je dat correct is:
- je kunt per maand bepalen welk bedrag je leent
 - als je een leenbedrag hebt afgesproken, zit je daar gedurende het hele studiejaar aan vast
 - als je een leenbedrag hebt afgesproken, zit je daar gedurende je hele studie aan vast
 - je kunt eenmaal per jaar je leenbedrag tussentijds wijzigen
 - ik weet voor% zeker dat ik deze vraag goed heb beantwoord
- 16 Weet je wanneer je moet beginnen met aflossen van de lening?
- direct na het afstuderen
 - twee jaar na het afstuderen
 - vier jaar na het afstuderen
 - je kiest zelf wanneer je begint met aflossen
 - ik weet voor% zeker dat ik deze vraag goed heb beantwoord
- 17 Weet je hoe lang je maximaal doet over de terugbetaling van je studielening?
- maximaal 20 jaar
 - maximaal 15 jaar
 - maximaal 10 jaar
 - dat is afhankelijk van de hoogte van de schuld
 - ik weet voor% zeker dat ik deze vraag goed heb beantwoord
- 18 Weet je hoe hoog het rentepercentage voor een studielening is?
- ongeveer 3 procent
 - ongeveer 5 procent
 - ongeveer 8 procent
 - ongeveer 11 procent
 - ik weet voor% zeker dat ik deze vraag goed heb beantwoord

Elke voltijdstudent kan naast de basis- en aanvullende beurs een lening afsluiten. Nadat het recht op een basisbeurs is afgelopen (voor de meeste opleidingen is dit vier jaar) kan een student nog 36 maanden uitsluitend lenen.

19 Vind je dit een aantrekkelijke voorwaarde?

- ja
- nee
- neutraal/geen mening

Studenten met een basisbeurs beurs kunnen (afhankelijk van de hoogte van hun eventuele aanvullende beurs) maximaal € 500 per maand lenen. Studenten die geen basisbeurs meer krijgen kunnen nog 36 maanden een bedrag van ongeveer € 790 per maand lenen.

20 Vind je dit een aantrekkelijke voorwaarde?

- ja
- nee
- neutraal/geen mening

Je kunt lenen gedurende de periode dat je een basisbeurs en/of een aanvullende beurs ontvangt (de periode van je nominale studieduur): het aantal maanden dat voor je studie staat. Heb je geen recht meer op een basisbeurs dan kun je nog 36 maanden uitsluitend lenen.

21 Vind je dit een aantrekkelijke voorwaarde?

- ja
- nee
- neutraal/geen mening

Studenten beginnen met terugbetalen maximaal twee jaar na hun afstuderen (aanloophase)

22 Vind je dit aantrekkelijke voorwaarden?

- ja
- nee
- neutraal/geen mening

Je mag 15 jaar doen over de aflossing van je studielening met een minimum van ongeveer € 45 per maand. Daarna vervalt de schuld. Het terug te betalen maandbedrag hangt af van de hoogte van je schuld en de rente. Vind je dit aantrekkelijke voorwaarden?

23 Vind je dit een aantrekkelijke voorwaarde?

- ja
- nee
- neutraal/geen mening

Over een studielening wordt in 2005 3,05 procent rente berekend.

24 Vind je dit een aantrekkelijke voorwaarde?

- ja
- nee
- neutraal/geen mening

Hoeveel je wilt lenen bepaal je zelf. Zit je even een tijdje krap? Dan kun je ook één of twee maanden lang een bedrag lenen. Heb je de lening niet meer nodig, dan zet je het bedrag weer op nul.

25 Vind je dit een aantrekkelijke voorwaarde?

- ja
- nee
- neutraal/geen mening

26 Je hebt in de vorige vragen informatie gekregen over een studielening. Is met deze kennis jouw mening over lenen veranderd? Mijn mening over lenen is hierdoor:

- veel negatiever geworden
- iets negatiever geworden
- onveranderd gebleven
- iets positiever geworden
- veel positiever geworden

27 Ben je door deze informatie eerder geneigd om te gaan lenen?

- nee, absoluut niet
- nee, waarschijnlijk niet
- ja, waarschijnlijk wel
- ja, absoluut wel

28 Wat is het oordeel van jouw ouders over een studielening?

- zeer negatief
- matig negatief
- matig positief
- zeer positief
- niet van toepassing / dat weet ik niet

29 Hebben jouw ouders een rol gespeeld bij jouw keuze om al dan niet te gaan lenen?

- nee, zij hebben geen rol gespeeld
- het onderwerp 'lenen' is nooit ter sprake geweest
- zij hebben het me afgeraden
- zij hebben me aangeraden te gaan lenen
- zij hebben me noch aangeraden, noch afgeraden om te gaan lenen
- niet van toepassing / dat weet ik niet

30 In hoeverre vertegenwoordigen onderstaande stellingen de mening van jouw ouders?

- een studielening is acceptabel onder voorwaarde dat het echt nodig is
- het is belangrijk dat kinderen zelf financieel investeren in de eigen toekomst
- het is niet verstandig als je al op jonge leeftijd schulden maakt
- een studielening is acceptabel als ouders niet kunnen bijdragen
- het is belangrijk dat studenten in het hoger onderwijs financieel onafhankelijk zijn van hun ouders